

Pacaltsdorp.

<https://hdl.handle.net/1874/355708>

gll.

(7)

PACALTS DORP.

TE ROTTERDAM, BIJ

M. WIJT & ZONEN,

Drukkers van het Nederlandsch Zending-Genootschap.

1846.

[80]

THE HISTORY OF THE

The history of the world is a long and varied one, and it is not possible to give a full account of it in a single volume. The events of the world are so numerous and so diverse that it is necessary to select only the most important and interesting ones. The history of the world is a story of the human race, and it is a story that is constantly being written. The events of the world are so numerous and so diverse that it is necessary to select only the most important and interesting ones. The history of the world is a story of the human race, and it is a story that is constantly being written.

Geen land buiten Europa kan meer aantrekkelijks hebben voor het Hollandsch gevoel dan Afrika's Zuidspits, het *Kaapland*. Door Hollanders is de woeste grond ontgonnen en bebouwd. Hollanders hebben den stempel hunner nationale spraak en zeden daar dieper ingedrukt dan ergens elders ter wereld, zoodat nog, schoon het land reeds sedert het begin dezer eeuw onder Engelsche heerschappij staat, de Hollander zich daar als te huis gevoelt. Ja, vele honderde uren ver buiten de eigenlijke kolonie kan zich de reiziger met de Hollandsche taal het best door de wilde en half wilde inboorlingen doen verstaan.

Van eene andere zijde heeft dit land verder voor ons veel aantrekkelijks; het is van natuur een merkwaardig, ten deele een zeer schoon en gezegend land. Daar, waar geen gebrek is aan water, is het ten hoogste rijk en vruchtbaar; rijk aan koren, rijk aan weiden voor het vee, rijk aan schoongekleurde bloemen, rijk aan allerlei geurig en smakelijk ooft; ja van eenige gedeelten kan men met volle regt, even als van het oude Heilige Land zeggen, dat het van melk en honig vloeit. Inderdaad, weinige gewesten van onzen aardbol hebben in de meeste opzigten zulk eene tref-

fende overeenkomst met het Kanaän der Heilige Schrift. Het *Kaapland* ligt op gelijken afstand van de evennachtslijn in het zuidelijk halfroond, als het oude Kanaän in het noordelijk; dus wordt het door de zon op gelijke wijze beschenen en gekoesterd, en heeft door deze en andere zamentreffende oorzaken een niet minder aangenaam en voor den mensch gezegend luchtgestel; het landschap heeft voorts een gelijk karakter, dezelfde afwisseling van berg en dal, van woud en vlakte; het levert dezelfde voortbrengselen in de rijkste verscheidenheid op, ligt op gelijken afstand van de zee, heeft gelijke behoefte aan water, daar vele beekjes en stroomen slechts op zekere tijden des jaars vlieten; eindelijk gelijke zandige woestijnen in de nabijheid, als het Heilige Land, dat de Heer onze God aan ABRAHAM'S nageslacht tot eene erfelijke bezitting beloofde en eeuwen lang verleende, en naar Zijn onfeilbaar Woord nog eens weder verleenen zal. Slechts in één punt zetten de Hollandsche volkplanters met groot en schreeuwend onregt de gelijkheid voort. Zij beschouwden, even als het oude Israël, dit goede land als hun wettig eigendom, en behandelde de inboorlingen, even als gene de Kanaänieten en Gibeonieten, door of hen te verdringen en uit te roeijen uit hun land, of hen dienstbaar te maken als hunne knechten. Toch hadden zij geene schaduw van gelijk regt en aanspraak daarop ontvangen van den Heer des hemels en der aarde. Integendeel

luidde diens gebod, om alle menschen, ook deze arme inboorlingen lief te hebben en wel te doen. Arm toch waren de oorspronkelijke bewoners, in den volsten zin des woords, te midden van hun rijk gezegend land. Arm aan alles, wat den mensch tot mensch maakt, zonder eenig licht, geheel verduisterd, vervreemd van het leven Gods, zonder eenige maatschappelijke beschaving, in dierlijke stompheid en onwetendheid weggezonden, inderdaad weinig meer van de dieren te onderscheiden. Zij werden dan ook door de kolonisten niet veel beter dan dieren beschouwd en behandeld, gelijk uit het opschrift voor eenige hunner bedehuizen blijkt: »Honden en Hottentotten (zoo noemden zij hen) mogen hier niet toegelaten worden!» Lang, zeer lang helaas! duurde het, eer het iemand der volkplanters inviel, dat deze menschen met hen van één bloed waren, dat bovenal jegens hen, wier land en bezitting zij hadden ingenomen, het dure gebod des Heeren behoorde opgevolgd te worden: »Predikt het Evangelie allen Creaturen!» Wat zeg ik? toen in 1737 de Broedergemeente zulks het eerst en wel met gelukkigen uitslag beproefde, was hun dit zoo ergerlijk en aanstootelijk, dat zij een edict bij de regering wisten te bewerken, waarbij het verboden werd, om Hottentotten door den Heiligen Doop in de Christelijke gemeente in te lijven. Eerst vijftig jaren later mogten de Hernhutters het gestaakte werk weder opvatten; en hoezeer

de Heer hunnen moeilijken arbeid met Zijnen zegen bekroond heeft, daarvan strekken hunne zendingposten, bijzonder die, welke *Genadedal* heet, tot een verrassend, de wereld verstommend bewijs. Hier heeft namelijk het Evangelie, en dit alleen, uit de woestijn een paradijs geschapen, uit deze blinde, naakte, verdierlijkte Heidenen, menschen, vlijtige, beschaafde menschen, geheiligde kinderen Gods gevormd, die, met ons oog en hart ten hemel heffende, met gelijk regt en gelijk gevoel als wij, in den naam van JEZUS bidden: » Onze Vader, die in de hemelen zijt!»

Sedert zijn in 1795 de Engelsche Christenen en twee jaren later de Hollandsche begonnen het duidelijke gebod onzes Heeren: » Gaat henen, onderwijst alle volkeren, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles, wat ik u geboden heb,²² beter ter harte te nemen en te beoefenen. Bij toeneeming zien van dien tijd af alle waarlijk Evangelieschgezinden in alle landen het in, dat de beoefening van het gebod des Heeren zoo onafscheidelijk is van het leven in Hem, als de omloop des bloeds van het leven des ligchaams. Zoo, terwijl zij den geestelijken nood hunner eigene landgenooten minder dan iemand voorbijzagen, zonden zij ook boden des Evangelies tot de ongelukkige Hottentotten, welke, even als de Hernhutters, met gezegend gevolg onder hen begonnen te arbeiden. Het arbeidsveld nu was groot en

lag nog bijna geheel braak, was ook meerendeels onbekend; daarom besloot het Londensche Zending-Genootschap eenen wakkèren man, vol des Heiligen Geestes en der wijsheid, uit hun midden af te vaardigen, om het *Kaapland* te onderzoeken, en gade te slaan, waar en hoe het geschiktst ter uitbreiding van het Godsrijk onder de Heidenen aldaar zou kunnen gewerkt worden. Deze afgevaardigde, de predikant Dr. CAMPBELL werd op zijne reize in 1813, toen hij zich in de nieuwe stad *George*, 100 uren oostwaarts van de *Kaapstad*, bevond, bezocht door den Hoofdman eener horde van vrije Hottentotten, met name DIKKOP. Deze verhaalde hem, dat hij met zijnen stam woonde in *Hoogekraal*, een uur van daar, en dat hij met de zijnen groot verlangen had naar eenen leeraar uit de blanken. CAMPBELL ging met hem naar zijn armzalig dorp of kraal. De dringende begeerte, de kinderlijke smeekingen van deze Hottentotten, om eenen onderwijzer te mogen hebben, hunne deerniswaardige in- en uitwendige ellende roerden hem, en hij beloofde tot hunne onuitsprekelijke en luidruchtige blijdschap, dat hij hun een uitmuntende leeraar zenden zou. De Hoofdman bood zich aan, zelf den gewenschten man, die veertien dagreizen van daar zich ophield, met zijn gespan af te halen. CAMPBELL nam dit aanbod aan en gaf hem eenen verzegelden brief, bevattende de noodige aanwijzing en wettige beroeping, aan PACALT mede.

Deze PACALT was een Bohemer, in 1772 te *Königingratz* geboren, door vader JÄNICKE, een eenvoudig, maar inderdaad Christelijk Apostolisch man, herder en leeraar der Boheemsche gemeente te *Berlijn*, tot zendeling opgeleid. In 1805 was hij ter nadere voorbereiding naar Engeland gegaan, van daar naar Zuid-Afrika, waar hij eenigen tijd in gemeenschap met onzen merkwaardigen landgenoot Dr. VAN DER KEMP, onder de Heidenen arbeidde. In het jaar 1811 meende hij met dezen naar het groote eiland Madagascar over te steken, om daar den fakkel des Evangelies te laten lichten, toen VAN DER KEMP door den Heer werd opgeroepen. Sedert was PACALT als rondreizend onderwijzer bij de welwillende Kolonisten werkzaam. Hij was een man Gods van zeldzame gaven, die steeds voor het aangezicht des Heeren schijnt te hebben gewandeld; naar alle omstandigheden wist hij zich gemakkelijk te schikken en de voorzigtigheid der slangen bij de opregtheid der duiven te paren, terwijl hij door zijne veelzijdige kennis, zijn innemend voorkomen, bovenal door zijn geloof en zijne liefde, waar hij kwam, eenen eigenaardigen invloed oefende op de harten der menschen, zoodat het den hoeyenaars vaak toescheen, wanneer zij PACALT eenige weken onder hun dak hadden mogen huisvesten, dat zij een engel hadden geherbergd.

Hij hield zich in diervoege op in het district *Zwel-*

Jendam, toen de Heidensche Hoofdman hem den brief van Dr. CAMPBELL overbragt. PACALT herkende het wettige der roeping, zag het voor eene goddelijke roeping aan, en was terstond gewillig, om dezelve op te volgen. Zoo begaf hij zich dan met den Hottentotschen aanvoerder op reis. Toen zij in de nabijheid van *Hoogekraal* kwamen en zijn leidsman hem het dorp, waar hij gewacht werd, aanwees, kon hij nog niets ontdekken, dat naar eene mensche-lijke woning geleek. Eindelijk werd hij tusschen boomen en struiken eene menigte voorwerpen, gelijk aan groote bijenkorven, gewaar. Dit waren de hutten der hem toevertrouwde schapen. Zij bestonden eenvoudig uit kromgebogen takken, aan beide einden in den grond bevestigd en met bladeren overdekt. Ter naauwernood kon een mensch van gewone lengte daarin overeind staan. Met groot vreugdebetoon werd PACALT door de Hottentotten ingehaald en verwelkomd; doch weldra begreep hij, dat hij met wezens te doen had, die deels gelijk aan wilden, deels gelijk aan jonge kinderen waren. De Heer had hun echter nu den regten man gezonden, om het treurige dekkleed des doods, waaronder zij begraven lagen, op te heffen, en bloei en leven in de plaats te wekken. Als een liefderijk vader ging PACALT met de hem aanbevolen kudde om. Zonder eenige eigenbaat, vriendelijk, altoos werkzaam, zocht hij hun heil, en terwijl hem eensdeels zijne groote

gave der overreding en zelfbeheersching, anderdeels zijne ervaring en zeldzame bedreyenheid in de noodige kunsten en handgrepen des dagelijkschen levens zeer te stade kwamen, plantte hij eenen nieuwen zin in dit volk, en verbeterde tegelijk deszelfs tijdelijken staat. Het eerste, wat hij na zijne aankomst ondernam, was het bouwen eener woning tot voorloopig gebruik voor zich, eenigzins meer geschikt dan de ellendige hutten der Hottentotten. Hij riep daarbij hunne hulp in, verlangde echter geene enkele dienst om niet, maar noopte hen nu, en altijd in het vervolg, voor hun werk eenig loon aan te nemen. Door deze belangeloosheid won hij al dadelijk hunne harten, grondvestte zijn overwigt over hen en maakte hij ze bereidwillig om zijne verdere plannen te helpen uitvoeren. Toen zijne kleine woning gereed was, wekte PACALT zijne lieden op, om nu ook eene soort van kerk en vervolgens betere woningen voor zich en hun gezin te gaan bouwen, dan zij thans bezaten. Hij maakte een bestek van een regelmatig dorp, welks huizen in twee evenwijdige breede straten zouden liggen, en gaf de plaats op, waar ieders huis zou staan, hetwelk van eenen grooten omtuinden hof en akker zou zijn voorzien, bij welker beplanting en bebouwing hij hun de noodige aanwijzing en hulp zou verschaffen. Een en ander scheen hun een onuitvoerbaar reuzenwerke Verregaande traagheid en vadzigheid is namelijk een.

hoofdeigenschap van den Hottentot. Steeds zoekt hij het dringendste werk van den eenen dag tot den anderen te verschuiven, terwijl het woord hem gedurig op de lippen zweeft: » o, dat heeft den tijd nog! » Alleen de prikkel van den honger kan hem voor eene korte poos opwekken, om zijne handen te roeren; doch zoodra deze bevredigd is, zinkt hij weder in denzelfden zielloozen staat van doffe lusteloosheid en slaperigheid terug. PACALT had met dezen diep ingewortelden aard zijns volks veel te strijden. Doch zijn brandende ijver, zijne volhardende vlijt, zijne liefderijke vermaningen en bovenal zijn eigen voorbeeld gingen die overheerschende rigting zoo krachtig te keer, dat zijne Hottentotten, naar hun standpunt de zaken gemeten, inderdaad wonderen deden. Hij ging daarbij op de volgende wijze te werk. Altoos arbeidde PACALT zelf mede, en langzaam trapsgewijs opklimmende, verlengde hij het aanvankelijk zeer kortstondige dagwerk, tot zij, wie een uur daags te werken een walg was, eindelijk lustig en opgewekt zes tot acht uur aan het werk bleven. Zij begonnen in te zien, dat de vrucht van hunnen arbeid nu hun zelve, niet gelijk vroeger den omwonende boeren toeviel; hun hart werd gaandeweg gewilliger; zij kregen een welbehagen aan hunnen verbeterden toestand, legden allengs den onoogenlijken karos of schapenvacht, die tot hiertoe hun enig deksel bij dag en bij nacht uitmaakte, af, en schaften zich op

PACALT's raad, voor hun verworven geld Europesche kleeding aan.

Deze uitwendige gunstige verandering ging innig te zamen met, ja was slechts een afdruksel van de inwendige, nog veel schoonere vernieuwing des harten van deze diep gezonkene en verwaarloosde menschen. PACALT had steeds bij al wat hij ondernam, de groote hoofdzaak het ééne noodige, op het oog. Maar het was, gelijk bij den hem geestverwanten OBERLIN, zijne zinspreuk, welke eigenlijk die van iederen Christen behoort te zijn: » Oog en hart ten hemel, voet en hand op aarde." Terwijl hij des daags in huis- en landbouw met de zijnen arbeidde, leerde hij hunnen aard, hunne bijzondere behoeften, gebreken en zonden best kennen, en rigtte daarnaar zoowel zijne vertrouwelijke gesprekken, als zijn bepaald godsdienstig onderwijs des avonds en bijzonder des Zondags in. Zijne preek was geheel anders dan wat wij zoo noemen. Gepast wist hij tot de kinderlijke vatbaarheid zijner hoorders af te dalen, terwijl hij de aandacht ook daardoor levendig hield, dat hij van tijd tot tijd eenige zijner toehoorders bij hunnen naam opriep, om zich door vraag en antwoord te verzekeren, of zij hem wel hadden begrepen. Op zulke wijze verkondigde hij hun JEZUS CHRISTUS en dien gekruist. Vooral ging hem de jeugd ter harte. Daar hem echter voor gegeld schoolonderwijs de tijd ontbrak, koos hij zich

een der vatbaarste jonge mannen uit, diën het hem gelukte, dra zoo ver te brengen, dat hij, onder zijne leiding, de kinderen in de allereerste beginselen kon onderwijzen.

Zoo leefde en werkte PACALT dag aan dag met geheele verloochening van zich zelve, met stil geduld en zachtmoedigheid, met onverzettelijken ernst en volharding, met brandenden ijver om des Heeren wil. Zulk een man, het kon niet anders, moest wel de achting van iederen welgezinden, schoon die niet zoekende, toch onwillekeurig verkrijgen. Inderdaad, de omringende boeren, ambtenaren, predikanten, allen vatten innige hoogachting en vereering voor dezen trouwen dienstknecht des Heeren op, in wien Hij, de Meester zelf, zoo zichtbaar een afdrukkel ontvangen had. Dit openbaarde zich onder anderen treffend bij PACALT's begrafenis. Na vijf jaren namelijk, den 26sten November 1818, riep de Heer dezen trouwen arbeider tot zijne heerlijkheid op. Behalve allen, die tot zijne gemeente behoorden, volgden de meesten der omwonende boeren en beambten, de hervormde predikant van *George* en de Landdrost VAN KERVEL, het lijk van den dierbaren afgestorvene. De predikant zou een toespraak houden bij zijn graf; maar buitengewone aandoening overmeesterde hem, en de woorden bleven stikken in zijne keel. Nu wilde de voortreffelijke Landdrost het beproeven; doch ook hem schoot het gemoed vol. »Mijn Vader,

mijn Vader!" zoo riep hij diep bewogen, en de geheele vergadering borst in luid geweën en snikken met hem uit. Eindelijk hieven de Hottentotten een Christelijk lied over de hope der opstanding aan, dat PACALT, als in voorgevoel van zijn aanstaand verscheiden, hen kort te voren geleerd had; allen keerden met onuitwischbare indrukken in het hart van de grafstede van dezen regtvaardige huiswaarts.

Zes maanden na PACALT's dood, toen de Zendeling MESSER, mede uit JÄNICKE's kweekschool, hem was opgevolgd, kwamen Dr. CAMPBELL en Dr. PHILIPP op eene tweede onderzoekingsreis voor het Londensch Genootschap naar *Hoogekraal*. Den eerstgenoemden moest het onderscheid tusschen den voormaligen en tegenwoordigen toestand der plaats te sterker treffen; want hij had dit niet allengs zien ontstaan en hem stond alles nog voor den geest, zoo als hij het in 1813 gevonden had. Welk eene verrassing, welke aandoening van heilige vreugde en dank! Wel hadden, hoe meer hij de plaats genaderd was, de Nederlandsche boeren hem met ophef gesproken van hetgeen hij in *Hoogekraal* zou zien, en zoo eenigermate hem daarop voorbereid; toch kon hij nauwelijks zijne eigene oogen gelooven. Daar zag hij een uitgestrekt, net, geregeld dorp, ieder huisje omringd van schoonbloeiende ooftboomen en een welbebouwd akker, het geheel door een tamelijk hoogen aarde wal en behoorlijke omtuining tegen het vee en roof-

gedierte beschut; voorts twee groote gegraven kommen, om het kostbare water gedurende het drooge jaargetij daarin te vergaderen en te bewaren, en nog zoo veel meer, dat van de noeste vlijt, de orde en beschaving der bewoners getuigde. Hier zag hij een Hottentot in Europese kleding, met vergenoegden lach hem wijzende op huis en tuin, als op zijn eigendom; daar stond de schoolmeester, vroeger een volslagen wilde, aan den ingang zijner school, ziet hij vermaakt de schrijfpen van het meisje, hetwelk in wachtende houding nevens hem staat. Elders hoort hij een stokouden afgeleefden grijsaard, vroeger een toonbeeld van menschelijke ellende, die zelfs betuigd had van den Heiland niets meer te weten dan een stuk vee, nu op de roerendste wijze zijne heerlijke hope op Jezus naderende komst betuigen (1). Op den eerst volgenden Zondag ging hij met eene schaar welvoegelijk gekleede Hottentotsche mannen en vrouwen in hun bedehuis op. Daar zitten zij neder, de aandacht op het gelaat. Ieder slaat in zijnen Bijbel het woord, waarover gepredikt wordt,

(1) Nog iets meer uit CAMPBELL's berigt is te vinden in het aanprijzenswaardig Boekje, onder den titel: *Het Evangelie onder de Heidenen. Overzicht van de Protestantsche Zendingen, naar C. WALLMANN. Amsterdam bij S. J. PRINS, 1846.* Dit geschrift moge, onder des Heeren zegen, krachtig medewerken, om den digten nevel van onkunde, welke er aangaande deze heerlijke en heilige zaak nog in ons Vaderland bestaat, weg te vagen, opdat haar licht helder schijne tot troost en opwekking van velen!

na. Zij vereenigen zich eerbiedig in het gemeenschappelijk gebed. Zij heffen te zamen op melodische wijze een plegtig loflied aan, ter eere van God en hunnen Verlosser (1). Eindelijk treden de meestgevorderden toe: zij scharen zich eendragtig aan de heilige nachtmaalstafel. CAMPBELL en PHILIPP, die nu hunne broeders geworden zijn in den volsten zin des woords, zitten met hen aan: ziet, zoo heeft zich de Heere lof toebereid uit deze kinderen der woestijn; zoo verkondigen deze Zuid-Afrikaansche Wilden roemend en dankend den dood van Hem, den verheerlijkten Middelaar, die ook hen die dood waren, heeft levend gemaakt.

Ik moet mij ten einde spoeden. Alleen zij nog medegedeeld, dat onder MESSERS en, na diens vertrek, onder ANDERSON'S trouwe herderzorg, welke hunne vrouwen en dochters met hen deelden, deze gemeente van inboorlingen in bloei en sterkte langzamerhand is toegenomen. Gij vindt daar eene zondagschool, eene voor vrouwelijke handwerken en eene voor kleine kinderen, hehalve die voor grootere. Voorts bestaat er sinds 1832 een afschaffings genootschap, gelijk er op vele zendingsposten zijn opgericht; want de meeste wilde en halfwilde menschen vallen in de strikken der dronkenschap, welke daar, gelijk hier en overal, de zielen ongeschikt maakt om het

(1) De Hottentotten hebben over het geheel veel aanleg voor zang- en toonkunst.

zaad des goddelijken Woords te ontvangen, Nog schooner is de afdeeling van het Zendinggenootschap, welke ANDERSON in 1824 heeft opgerigt, en wier niet geringe opbrengst van levendige belangstelling getuigd: zoo b. v. in het jaar 1841 niet minder dan 43 pond Sterl. of circa *f* 516,— en dat ofschoon gebrek aan regen den voorlaatsten oogst zeer schraal had doen uitvallen. In dat zelfde jaar waren er 75 lidmaten, meer dan 400 personen stonden bovendien onder herderlijke leiding en opzigt, 235 kinderen bezochten de scholen. Het weder was vruchtbaar, en alle berigten van *Hoogekraal* luidden gunstig. Doch *Hoogekraal* heet het niet meer. Hier geldt het ten volle, gelijk bij iederen waarlijk wedergeboren Christen. »Ziet, het oude is voorbij gegaan, het is alles nieuw geworden.» Daarom ontving en ontvangt ook iederen Heiden, bij zijne inlijving in des Heeren gemeente door den heiligen Doop, eenen nieuwen naam. En de naam die het Christelijk geworden *Hoogekraal*, op voordragt en verzoek van den edelen Landdrost VAN KERVEL, door de regering ontvangen heeft, is *Pacaltsdorp*.

Leve de nagedachtenis van den gezegenden Evangelie dienaar, door wien de Heer zoo luisterrijk getoond heeft, hoe Hij zijne kracht in menschelijke zwakheid wil volbrengen; leve PACALT'S nagedachtenis, zoo lang deze wereld staat, in de harten van Zuid-Afrika's bewoners; vinde PACALT er onder ons velen, die,

gelijk hij, hunne zielen overgeven voor den naam des Heeren Jezus, die, met gelijke wijsheid van boven, onze diepgezonkene natuurgenoeten, met ons afstammelingen van den eersten aardischen ADAM, toebrengeu tot den tweeden, hemelschen! Dan zullen eens, o geve dat Zijne genade! vele *Pacaltsdorpen* prijken onder de woeste negerijen van onze Oost-Indische Bezittingen! veler namen zullen dan ook diep ingegrift worden in de harten der dankbare Heidenen, die door hen het licht des levens ontvingen; — maar, wat meer zegt dan dit alles, met eeuwige letteren zullen dan die namen staan naast die der Apostelen en Evangelisten in het Boek des levens van onzen God!